

Становище

от проф., д-р Методи Марков Марков,
председател на научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност
професор по Граждански процес (научно направление 3.6 Право) в ЮФ
на СУ „Св. Кл. Охридски“, обявен в ДВ, бр. 80 от 14.10.2011г.

Уважаеми членове на научното жури,

I. Кандидат в конкурса за професор по граждански процес (3.6 право) в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“ е само доц., д-р Валентина Методнева Попова.

За участието си в конкурса, тя е представила следните публикации: монографията „Актуални проблеми на европейския граждански процес и част VII на ГПК“, С. 2011; посочените в списъка на публикациите части от труда „Българско гражданско процесуално право“ С., 2011 г. (авторски колектив), една студия и 20 статии, една от които в чуждо правно издание. Представени са още и 10 статии, за чието съдържание, авторът е посочил, че е включено в другите ѝ съчинения.

II. Списъкът на публикациите, справките за научните приноси и цитиранията са изготвени добросъвестно. Описаните в представената от нея справка отговарят на действителните ѝ приноси в публикации, които тя е представила за участие в конкурса.

A. Монографията „Актуални проблеми на европейския граждански процес и част VII на ГПК“ е задълбочено монографично изследване, първото в българската правна литература, посветено специално на тази тема. Авторът е използвал практиката на СЕС и на българските съдилища.

С приносен характер е становището, че европейският граждански процес е вид международен граждански процес, отнасящ се до граждански дела с международен елемент вътре в ЕС, както и изясняването на разликата между делата с международен елемент вътре в ЕС (наричани още трансгранични) и международните граждански дела, един от елементите на които е свързан с държава нечленка на ЕС.

Много приноси моменти има в задълбочения анализ на Регламент № 44/2001 (гл. II). Изяснено е понятието за местоживееене по чл.59 от регламента във връзка с нормите на ГПК и МЧП, както и установеното на осн. чл. 3, ал. 1 в приложение I към регламента изключване на приложимостта на и на двете точки на чл. 4, ал. 1 КМЧП. Детайлно са изследвани въпросите във вр. с приложението на чл. 31. Анализирани са уредените в чл.27 и чл.28, ал.1 и 2 от Регламента механизми за намаляване на възможността за едновременно провеждане на процеси в различни държави членки, както и произнасяне на противоречащи си съдебни решения. Изследвано е и приложното поле на чл.27 и чл.28, ал.1 и 2 от Регламент №44/2001. Доц. Попова прави задълбочена съпоставката между прякото признаване по чл. 621 ГПК от орган извън съдебната система и специалният вид пряко съдебно признаване, установено в чл. 622, ал.4 ГПК и чл.33, ал.3 от Регламент №44/2001. Изяснена е спецификата на производството по чл. 623 ГПК като съкратена процедура по екзекватура.

В гл. III от рецензирания труд е анализиран Регламент № 2201/2003 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност. Разглежда се съотношението между регламента и Хагската конвенция от 1996 г. относно компетентността, приложимия закон, признаването, изпълнението и сътрудничеството по отношение на родителската отговорност и мерките за закрила на децата. Особено ценен е анализът на съотношението между чл. 11, ал. 6, 7 и 8 от регламента и чл. 13 от Хагската конвенция от 25 октомври 1980 г., засягащи изключително острите и деликатни спорове при неправомерното отвеждане и/или задържане на деца.

Доц. Попова е направила задълбочен анализ на Регламент № 805/2004 за въвеждане на европейско изпълнително основание. Принос е изясняването на естеството на установените в чл. 13, 14 и 15 от регламента минимални стандарти, на които трябва да отговарят връчването и призоваването, както и изследването на съответствието на нормите на ГПК с тези стандарти. Изяснено е съотношението в приложението на този регламент и Регламент №44/2001 г., както и Регламент №1896/2006. С важно практическо значение е анализът на чл. 619 ГПК във вр. с чл. 6 и чл. 24 от регламента.

В четвъртата глава е анализиран Регламент № 1896/2006 за европейска заповед за плащане. Изяснен е внимателно понятийният апарат, използван в регламента. Детайлно е изследван чл. 625, ал. 1 ГПК във връзка с установената в него местна компетентност. Принос представлява анализът на процедурата за издаване на европейска заповед за плащане и обхвата на проверката, която съдът прави в нея. Важен за българската теория и практика е изводът, че предвиденото в чл. 627 изискване за издаване на изпълнителен лист въз основа на европейска заповед за плащане съответства на правилото на регламента.

Изключително полезно е изследването в глава пета, посветена на Регламент № 861/2007 за създаване на европейска процедура за искове с малък материален интерес. Новост е изследването на: 1) приложимостта на процедурата за въззивно обжалване по ГПК по отношение на първоинстанционно решение, постановено от български съд по този регламент; 2) допустимостта и приложимостта на производството по отмяна на влязло в сила решение по чл. 303 ГПК пред ВКС за решения, постановени по Регламент № 861/2007, във връзка с установените в чл. 18 от регламента основания за преразглеждане, както и във връзка с препращащата норма на чл. 19 от регламента.

В глава седма е направен цялостен анализ на Регламент № 4/2009 относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка, предвидени в чл. 1, ал. 1 от регламента, и връзката на този регламент с Хагската конвенция за международно събиране на издръжка за деца и за други членове на семейството от 2007 г. и Хагският протокол от 2007 г. поради различията на допускане на принудителното изпълнение на тези решения, в зависимост от това дали държавата по произход е обвързана от Хагския протокол. Интерес представлява изследването на различните алтернативни компетентности заради социалното значение на вземанията за издръжка по чл. 1, ал. 1 от регламента, както и заради често срещаната връзка на споровете за издръжката със споровете за родителската отговорност.

Принос има изследването на преюдициалните запитвания до СЕС във връзка с гражданския процес. Възприемайки убедено утвърденото в СЕС и в литературата разбиране за тълкувателния, а не правораздавателен характер на това производство, авторът обосновава тезата си за косвеното влияние на решението на СЕС върху правораздаването от националната юрисдикция.

Монографията по мое мнение би била още по-ценна, ако в нея се включат и други регламенти, отнасящи се до гражданския процес: Регламент № 1206/2001 относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански и търговски дела; Регламент № 1393/2007 относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела ("връчване на документи"). Тази препоръка обаче не омаловажава посочените по-горе достойнства на труда и неговия принос за теорията и практиката.

Б. Представени за участие в конкурса части от труда „Българско процесуално право”, С., 2011 (авторски колектив).

Въпреки че трудът има предназначението на учебник по гражданско процесуално право, в него се съдържат задълбочени и полезни за теорията и практиката научни изводи. Това се отнася и до разработените от доц., д-р В. Попова части в това първо по новия ГПК издание на труда. Отразявайки с уважение, прецизност и коректност становищата на проф. Ж. Сталев, тя много внимателно и убедително е аргументирала и собствените си разбирания.

Новост в теорията представляват редица становища - например: 1) че неправилното влязло в сила съдебно решение има правопроменично действие, резултат на неговата неправилност, (§ 70, т. 1); 2) че мотивите нямат доказателствена сила (§ 70, т. V 3) относно разликата между ранните преклузивни, установени в чл. 133, чл. 147, чл. 260, т. 5, чл. 266, ал. 2 ГПК и момента на установяване на спорното вземане със СПН (§ 71, т. V); 4) относно задължителното конституиране на осн. чл. 26, ал. 4 ГПК на държавата като страна и свързаната с тези искове процесуална субституция (§ 78) и др.

Интерес представлява изследването на брачния процес (§ 122) в съответствие и с нормите на новия СК, като с приносен характер са: 1) убедително аргументираната теза (т. I, 3), че чл. 53 СК урежда съдържанието на субективното материално право за възстановяване на предбрачното име, както и реда за неговото упражняване, поради което е нужно изрично искане до съда; 2) изводът относно пропуската на законодателя да съгласува новия ГПК с приетия след него нов СК, при което ГПК все още препраща към номерата на членовете в стария СК; 3) становището, че разширяването на процесуалната дееспособност на непълнолетните и ограничено запретиците, участието на родителя, съответно попечителя опорочава брачния процес (т. II, 2); 4) изместването на осн. чл. 322 на преклузивния срок към приключването на съдебното дирене във втората инстанция, както и кръга на въпросите, за които това изместване не важи (т. VII, 3) 5) предложение de lege ferenda за кръга на факти, които да могат да се твърдят във въззивното производство.

Приносните моменти в изследването на съдебната делба (§ 125) са следните: 1) тезата, че отказът от иска за делба би трябвало да се допусне, когато е направен в първата фаза, когато е свързан с твърдението на съделителя, че не е съобетвеник на делбената вещ или че се отказва от правото си на собственост (т. I, т. 2); 2) изместването на преклузивния срок за исканията и възраженията по чл. 342 ГПК и по чл. 343 ГПК (т. V); 3) очертаването на разликата между правомощието за възлагане като елемент от правото на делба, което може да се упражни само във втората фаза на делбеното производство, и правомощието за изкупуване по чл. 33 ЗС.

В част IV "Изпълнителен процес" доц. В. Попова е направила цялостен анализ на практиката на принудителното изпълнение, като умело го е съчетала с дълбочината на научното изследване. Разработката на заповедното производство представлява най-задълбоченото и цялостно до този момент в нашата литература изследване на институтта както от теоретически, така и от практически аспект. Особено значение имат: 1) изводът за възможността за издаване на осн. чл. 417, т. 6 на заповед за изпълнение срещу трето лице, учредило ипотека или залог за обезпечаване на чуждо задължение; 2) детайлното изследване на приложното поле на чл. 417, т. 1; 3) връзката между СПН на решението, с

което се уважава иска по чл. 422 ГПК, и изпълнителната сила на заповедта за изпълнение; 4) задълбоченият анализ на изпълнителните основания по чл. 404, т. 1. Заслужава да бъде споделено предложението de lege ferenda да се предвиди незабавна изпълняемост на въззивните, а също и на първоинстанционните решения по чл. 59 СК и чл. 56 СК във връзка с родените от брака малолетни и непълнолетни деца, както това е сторено в чл. 404, т. 1 ГПК за невлезлите в сила осъдителни решения на въззивните съдилища.

Заслуга на авторът е изследването на новата концепция на законодателя относно кръга на подлежащите на обжалване действия и бездействия на съдебния изпълнител, на която се прави обоснована критика и същевременно е изследвана действителната воля на законодателя. Особено впечатление прави изясняването на понятието „насочване на изпълнението върху несеквестрируемо имущество“ и е обоснованото разумно тълкуване на този текст. За първи път е направено задълбочено изследване на: 1) имуществената отговорност по чл. 441 ГПК; 2) защитата при материално правната незаконосъобразност на принудителното изпълнение при новите правила на чл. 439, ал. 1 и 2 ГПК; 3) новите изпълнителни способности за предаване на дете, и др.

Принос има и в изследването на обезпечителния процес. За първи път се изследват новите правила относно възбраната и запора (чл. 393 ГПК); изменението на чл. 396, ал. 2 ГПК (ДВ, бр. 100 от 1010 г.) във вр. с обжалването на определеното за допускане на изпълнение и други.

В. Студните и статиите на доц., д-р В. Попова, представени за участие в конкурса, съдържат редица научни приноси с практическо значение, коректно посочени от автора в справката за приносите.

Тук ще се спра само на някои от тях, които намирам за особено значими:

1) Видове искове и новия ГПК (№ 6 от списъка на публикациите).

Направено е изследване на множеството установителни искове, които съществуват в съвременното българско право (т. II и III) и убедително е обоснован изводът, че този вид иск не е иск със субсидиарно приложение. Очертан е специалният характер на нормите на чл. 240, ал. 2 ГПК и чл. 424 ГПК по отношение на чл. 439, ал. 2 ГПК и чл. 124, ал. 1 ГПК, както и корективното тълкуване на чл. 439, ал. 2 ГПК във вр. с чл. 439, ал. 1 ГПК и чл. 124, ал. 1 ГПК. Очертано е и приложното поле на отрицателен установителен иск на осн. чл. 124, ал. 1 ГПК във вр. с чл. чл. 240, ал. 2 ГПК и чл. 424 ГПК.

Новост в процесуалната наука са убедително обоснованата тези, (съответстващи на материалноправното положение на трето лице, учредило ипотека или залог върху свое имущество), според които: 1) е недопустим осъдителен иск срещу това лице (т. IX); 2) на осн. чл. 417, т. 3 и т. 6 ГПК кредиторът може да иска издаване на заповед за изпълнение срещу него; 3) срещу това лице може да се предяви иск, с който да се установи правото на кредитора да удовлетвори вземането си от обекта на учреденото за обезпечаване на чуждия дълг обезпечение.

2) Допълнителното решение и новия ГПК (№ 12 от списъка на публикациите)

Приносен характер имат становищата, че: 1) когато решението са осъдени двама ответници, без да е посочено дали осъждането е при условията на солидарна отговорност, е налице неяснота, която може да бъде отстранена чрез тълкуване по реда на чл. 251 ГПК; 2) възможността за отмяна на осн. чл. 303, ал. 1, т. 3 ГПК на влязлото в сила решение по обусловения иск, когато съдът не се е бил произнесъл по инцидентен установителен иск и впоследствие е било постановено допълнително решение, което е влязло в сила.

3) Изменение на иска и новия ГПК (№ 9 от списъка с публикациите)

Нови в доктрината представляват разбиранията, че: 1) когато изменението на иска се състои в замяната на основанието по първоначалния иск с ново, съдът трябва да изследва въпроса дали ищецът прави отказ или оттегляне на иска, предявен по

първоначалното основание, като му даде възможност да направи това уточнение: 2) разглеждането на делото се отлага за следващо съдебно заседание, крайният момент, в който е допустимо изменението на основание на иска, е приключването на първото заседание, а когато разглеждането на делото става в едно заседание – приключването на съдебното дирене.

4) Прекратяване на делото и неприсъствено решение при бездействие и неявяване на ответника, съотв. ищеца в първото по делото заседание (№10 от списъка на публикациите)

В тази работа с приносен характер са: 1) предложението да се премахне противоречието между постановяването на неприсъствено решение само при вероятна основателност на иск и възможността да не се мотивира; 2) тезата, че ако делото бъде прекратено поради бездействие в процеса и на двете страни трябва по аналогия да се приложат последиците като при оттегляне на иска.

5) Производство по колективни иски по новия ГПК (№ 17 от списъка с публикацииите)

Приносни моменти има в изясняването на: 1) качеството на лицата, които предявяват колективния иск - не като лица, които имат право на иск за защита на чужди материални права (процесуална субституция), а като процесуални представители с много голяма специфика на това процесуално представителство; 2) местната подсъдност при колективните иски; 3) възможността за изменение на определението, с което съдът е допуснал привременни мерки при изменение на обстоятелствата и становището, че предвидена в чл. 385, ал. 3 ГПК възможност за съдът, постановил мярката, да я изменя поради грешка или пропуск, е в противоречие с установената в чл. 385, ал. 4 ГПК обжалваемост на определението.

6) Някои правни проблеми за таксите, събирани от частните съдебни изпълнители (№ 21 от списъка с публикацииите)

За първи път литературата са обосновани становищата че : 1) вземането на частния съдебен изпълнител за такси и разноски по принудителното изпълнение е частно вземане; 2) частният съдебен изпълнител не действа неправомерно, когато не е събрал предварително дължимите от взискателя такси, както и, че е недопустимо предварително събиране на пропорционалната такса; 3) предвиденото в чл. 433, ал. 2, т. 6 ГПК основание за прекратяване на изпълнителното дело не е императивно определено от законодателя.

III. Рецензираните в този конкурс научни публикации на Валентина Попова съдържат и много други приноси, акуратно посочени в изготвената от нея справка, които реално съответстват на действителните приноси.

Научните публикации на доц., д-р В. Попова, представени за участие в конкурса имат следните положителни черти:

1. Изследваните теми са внимателно подбрани и задълбочено проучени, представените становища са обосновани. Авторът държи сметка за чуждите разбирания, категорично поддържа тези, които споделя, и добронамерено, на високо академично ниво в изказа, отхвърля тези, които счита за неприемливи.

2. Особено ценно качество на трудовете ѝ е обстоятелството, че тя винаги отчита функционалната връзка между материалното право и процеса. Задълбочените ѝ познания в материалното право и отчитането на посочената връзка прави анализите на доц., д-р Валентина Попова на процесуалните проблеми много задълбочени и полезни за практиката.

3 Тя смело навлиза в неизследвани и в спорни области. След влизане в сила на новия ГПК, очевидно тя посвети времето и труда си на процесуалната наука и преподаването. Показателни за това са, обема, актуалността и полезността на научните ѝ публикации.

4. В трудовете си тя прилага историческия и сравнителноправния подход. Това ги прави особено търсени след влизането на новия ГПК в сила, тъй като са обсъдени достиженията на процесуалната теория и практика по време на стария ГПК и са аргументирани становища за отпадане актуалността на някои от тях и за възможно приложение на тези, които не противоречат на разпоредби от новия ГПК.

5. Публикациите на г-жа Попова са изключително полезни и за съдебната практика. Дори когато не одобрява законодателната концепция и начина на отразяването ѝ в правните норми, авторката не критикува голословно, а обосновано и задълбочено изяснява действителната воля на законодателя: например касационното производство; ограничението на обжалваемостта на действията и бездействията на съдебния изпълнител; обжалването на насочването на изпълнението върху несеквестрируемо имущество; съотношението между принудителното изпълнение по ГПК и ДОПК и много други.

6. Ценни за подобряване на законодателството са предложенията *de lege ferenda*, някои от които вече намериха отражение в него: 1) Едно от най-сполучливите изменения в ГПК е това на чл. 146, ал. 3 ГПК от 2010 г., с което се отстрани крещящото несъответствие между преклузията по чл. 133 ГПК и указанията по чл. 146, ал. 2 ГПК; 2) Изменението на чл. 708 ТЗ от 2010 г., с което се възстанови предишното законодателно решение за възможност за издаване на изпълнителен лист въз основа на утвърдения с влязло в сила решение оздравителен план върна доверието на кредиторите в оздравителното производство в несъстоятелността.

Смятам, че и другите предложения *de lege ferenda* ще ангажират вниманието на законодателя при бъдещите изменения на нормативните актове.

Убедено мога да заявя, че с научните си трудове след доцентурата и особено след влизане в сила на новия ГПК доц., д-р В. Попова обогати българската правна литература и спомогна за утвърждаването на законосъобразна практика по изследваните от нея проблеми.

Като критична бележка бих отбелязал много малката застъпеност на материята на несъстоятелност в трудовете на доц. В. Попова и бих си позволил да ѝ препоръчам да продължи изследванията си в тази област, тъй като тя сега е много актуална, а предишните нейни съчинения в тази материя се търсят и сега от читателите.

IV. Доц., д-р В. Попова е член и на международни научни организации като *Wissenschaftliche Vereinigung für Internationales Verfahrensrecht*; *International Association of Procedural Law*, което е белег за международното ѝ признание като учен.

След доцентурата, тя участва в два световни конгреса по граждански процес: XIII световния конгрес по граждански процес- Бразилия, гр. Salvador Bahia от 16. 09. 2007 г. до 21.09. 2007 г.; XIV Световен конгрес по граждански процес- Германия, Heidelberg, 25-30 юли, 2011 г.; семинари, провеждани от Академия по европейско право – гр. Трир, Германия. Взела е участие и в други международни конференции, симпозиуми и колоквиуми, посветени на европейския граждански процес, принудителното изпълнение и несъстоятелността. С присъщата ѝ отговорност и академичен подход тя отделя време за участие с изказвания и доклади, някои от които са публикувани. Освен това тя намира начин да сподели наученото чрез съчиненията си и лекциите си. Участва и в научни и научно-практически семинари и конференции в страната с доклади, лекции или изказвания.

V. Доц. В. Попова е много срудиран, компетентен и уважаван от студентите и колегите преподавател.

Тя преподава в ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ от 1986 год. От 2001 г. е доктор по научната специалност Граждански процес (05.05.09). От 2006 г. е доцент по научната специалност граждански процес (гражданско изпълнително производство) (05.05.09). Тя изготви програмата и изнася курса от лекции по тази дисциплина. През първите две години успоредно с лекциите тя води и семинарните занятия по граждански процес на две групи. През учебните 2008 - 2009 г., 2009-2010 г. и 2010-2011 г. води и лекции по граждански процес на задочното обучение, а от учебната 2011-2012 г. и на редовното обучение. Студентите ѝ са много добре подготвени. Тя е научен консултант и на докторанти и специализанти по граждански процес. Участва и в комисиите за провеждане на държавните изпити. От 2011 год. е доцент по граждански процес в ПИФ на ЮЗУ „Св. Иван Рилски“. И там се ползва с авторитет и уважението на колегите и студентите.

Валентина Попова е търсен лектор и в семинари за квалификация на практикуващи юристи в областта на гражданския процес, изпълнителния процес и несъстоятелността. Нейните лекции са на високо професионално ниво. В тях има задълбочен анализ на практиката по съответната тема, както и обосновани становища за законосъобразно решаване на практически въпроси по нови, неясно уредени или спорни материи.

Поради авторитета, който доц. В. Попова има в науката и практиката, по покана на Министерството на правосъдието тя участва в комисиите за конкурсите за държавни и частни съдебни изпълнители; по покана на Висшия адвокатски съвет - в комисиите на изпитите за адвокати; поканена е от ВСС за участие в комисиите за провеждане на конкурс за съдии в окръжните съдилища.

VI. Заключение.

Въз основа на изложеното в становището ми смятам, че са изпълнени предвидените в чл. 29, ал. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и в Правилника за неговото приложение изисквания.

Поради това, си позволявам убедено да препоръчам на уважаемите колеги – членове на научното жури, да гласуваме за присъждането на доц., д-р Валентина Методиева Попова на академичната длъжност „професор“ по научното направление 3.6. Право (Граждански процес) в ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски“.

.....2012

Председател на научното жури.....

проф., д-р Методи Марков